

MŁODZIENIEC Z ANATOT (Księga Jeremiasza)

Osoba proroka Jeremiasza

Imię „Jeremiasz” można tłumaczyć jako: „Niech Bóg (Jahwe) podniesie” lub „Bóg (Jahwe) wywyższa”, jednak trudno jest w sposób jednoznaczny ustalić jego znaczenie. Jeremiasz pochodził z małej miejscowości o nazwie Anatot, położonej ok. 5 km na północny wschód od Jerozolimy. W tej niewielkiej osadzie, zamieszkałej przez ludność należącą do pokolenia Lewiego, przyszedł prorok, przyszedł na świat w kapłańskiej rodzinie Chilciasza. Możliwe, że Jeremiasz był potomkiem lewickiego arcykapłana Abiatar, którego król Salomon zesłał do Anatot, kiedy ten niefortunnie poparł Afoniasza, innego syna króla Dawida, ubiegającego się o tron po swoim ojcu. Bóg powołał Jeremiasza do posługi prorockiej w 626 r. przed Chr., a był to trzynasty rok panowania pobożnego króla Jozjasza, który przeprowadził reformę religijno – społeczną w Judzie (622 r. przed Chr.). Jeremiaszowi nie było łatwo odpowiedzieć na to powołanie, dlatego bronił się przed jego przyjęciem, tłumacząc się młodym wiekiem. Prawdopodobnie w chwili, kiedy po raz pierwszy usłyszał głos Bożego wezwania, miał 12 lub 13 lat, a więc zgodnie z ówczesnym zwyczajem nie mógł jeszcze przemawiać publicznie. Zanim jednak zaczął rzeczywiście pełnić misję prorocką, upłynęło sporo czasu. W odwiecznych planach Boga, który od samego początku życia Jeremiasza ogarnął go swoją miłością, wybrał i przeznaczył do bycia prorokiem, młodzieniec z Anatot, w sposób niezwykle ofiarny i gorliwy, miał realizować Bożą wolę. Jeremiasz swoją misję wypełniał w Jerozolimie, a jego działalność przypadła na przełom VII i VI w. przed Chr. Jak już wiemy, swoje powołanie przeżył za panowania króla Jozjasza (626 r. przed Chr.), a aktywny pozostał jeszcze w pierwszych latach po zburzeniu Jerozolimy (587 – 586 r. przed Chr.), po którym nastąpiła deportacja znacznej części mieszkańców Judy do Babilonii. Po upadku Jerozolimy, władze babilońskie ustanowiły swojego pełnomocnika, Godoliasza, który miał zarządzać podbitym krajem. Babilończycy pozwolili Jeremiaszowi na pozostanie w zniszczonej Jerozolimie. Kiedy jednak Godoliasz, babiloński zarządca Judy, został pozbawiony życia przez grupę judzkich spiskowców, którzy obawiając się prześladowań ze strony władz babilońskich, zabrali ze sobą Jeremiasza do Egiptu. W ziemi egipskiej prorok kontynuował swoją misję, podczas której wygłosił ostatnie proroctwo. Nie wiemy, gdzie i w jakich okolicznościach zakończył swoje życie Jeremiasz. Według jednej tradycji żydowskiej, prorok został zabity przez swoich judzkich rodaków w Egipcie, natomiast inny przekaz mówi, że umarł śmiercią naturalną w Babilonii, gdzie znalazł się po podboju Egiptu, którego dokonał neobabiloński władca Nabuchodonozor (567 r. przed Chr.).

O powstaniu Księgi Jeremiasza

Księga Jeremiasza przekazuje słowa i czyny proroka z całej jego – czterdziestoletniej – działalności. Pismo to zawiera prorockie wyrocznie, fragmenty autobiograficzne, autorstwa samego Jeremiasza, a także obszernie partie dotyczące życia samego proroka, które prawdopodobnie zostały napisane przez jego sekretarza, Barucha. Księga Jeremiasza jest dziełem o niezwyklej literackiej wartości. Czytając ją, odnosi się wrażenie, że w końcowej redakcji dzieła nie przywiązywano większej wagi do chronologii poszczególnych wydarzeń czy ich logicznego następstwa. Obecnie dysponujemy dwoma różniącymi się od siebie wersjami Księgi Jeremiasza. Tekst hebrajski, który uważa się za autentyczny, oraz grecki przekład Septuaginty, który jest krótszy. Chociaż dokładne pokazanie historii kompozycji Księgi Jeremiasza jest trudne, to jednak możemy powiedzieć, że na aktualną jej postać złożyły się mniejsze zbiory, które w swojej istotnej części zostały spisane za życia proroka. Warto w tym miejscu wspomnieć o zwoju pochodzącym z 605 r. przed Chr., który zawiera pierwszą kolekcję wypowiedzi Jeremiasza (Jr 1-20). Z Księgi Jeremiasza dowiadujemy się, że Bóg nakazał prorokowi przygotować zwój i zapisać na nim wszystkie słowa, jakie były głoszone z Bożego polecenia mieszkańcom Judy i Izraela (Jr 36). Do wypełnienia tego zadania Jeremiasz wybrał Barucha, który był pisarzem i prawdopodobnie piastował jakiś urząd królewski w Jerozolimie. Tekst zapisanego zwoju został odczytany w obecności króla Jojakima, który po wysłuchaniu Bożego orędzia spalił go. Wówczas prorok otrzymał nakaz powtórnego ich spisania. Bóg w ten sposób wskazał, że orędzie prorockie będzie aktualne dla następnych pokoleń.

Trudna misja Jeremiasza

Działalność Jeremiasza przypadła na czas religijnego i politycznego kryzysu Judy, jaki miał miejsce na przełomie VII i VI stulecia przed Chr. Na gruncie religijnym prorok przeciwstawiał się wszelkim formom bałwochwalstwa i synkretyzmu. Oskarżał Judejczyków o oddawanie czci bóstwom pogańskim (np. Baalowi), którym na ofiarę składali nawet własne dzieci. Sytuacja religijnego zamętu sprzyjała kultywowaniu przede wszystkim zewnętrznych przejawów pobożności, bez dbałości o sferę życia moralnego, zwłaszcza w dziedzinie sprawiedliwości społecznej. W dziedzinie politycznej Jeremiasz był przeciwnikiem rozwiązań doraźnych i krótkowzrocznych, sprowadzających się do wzniesienia buntów przeciw imperium babilońskiemu czy zawieraniu przymierzy, które nie miały żadnych szans powodzenia. Prorok wzywał swoich judzkich rodaków, aby przede wszystkim całkowicie zaufali opatrności Bożej, niejednokrotnie podsuwając im właściwe w danej sytuacji rozwiązania, przestrzegając przed zgubnym dążeniem Judejczyków, którzy nie chcieli podporządkować się wymaganiom Bożego prawa. Ta niewzruszona postawa proroka ściągnęła na niego prześladowania. Możemy mówić nawet o męczeństwie Jeremiasza z powodu głoszenia Bożego słowa, przed którym nigdy się nie uchylał. Prorok był wielokrotnie więziony, stawiany przed sądem, a nawet skazany na śmierć. Misja prorocka Jeremiasza stanowiła ostatnią przestrożę dla Judejczyków przed nadchodzącą karą, jaka była niewola babilońska. Chociaż doszło do zniszczenia Świętego Miasta i deportacji babilońskiej, to jednak misja Jeremiasza spowodowała, że Naród Wybrany, przebywając w wygnaniu, zachował własną tożsamość religijną oraz nie wyzbył się nadziei na odrodzenie, które w bliższej i dalszej perspektywie zapowiedział prorok (Jr 23,5-8; 30-31).

Religijne przesłanie Księgi Jeremiasza

Liczne cierpienia, jakich doświadczył Jeremiasz, sprawiły, że stał się on człowiekiem wielkiej wrażliwości na sprawy Boże. Prorok z Anatot ukazuje nam ideał życia religijnego, którego istotą jest zażyłość z Bogiem. Jeremiasz wie, że otrzymane powołanie stanowiło jednocześnie zaproszenie do serdecznej przyjaźni ze swoim Panem. Prorok, pozostając w głębokiej relacji z Bogiem, wzywał izraelskich rodaków, by również otworzyli serca na jedyne i prawdziwe Boga. Jednak przeszkodą na drodze wiodącej do takiej przyjaźni jest grzech, w którym Jeremiasz widział bunt skierowany przeciw Bogu. Ta grzeszna postawa polegała na bałwochwalczym kulcie bóstw kananejskich, prowadzącym do zapominania o Bogu osobowym, który wybrał Izraelitów i wyprowadził z egipskiej niewoli. Jeremiasz naucza, że istotą tego grzechu jest oddalenie się od Boga. Przyczyną notorycznego łamania Bożego przymierza, oddawania się bałwochwalczym praktykom, braku miłosierdzia wobec ubogich, ulegania formalizmowi religijnemu czy przecenienia znaczenia układów politycznych była niechęć do poznania Boga. Człowiek, który nie chce poznawać prawdziwego Boga, skazuje się na nicość. W tej sytuacji, jedynym sposobem nawiązania na nowo relacji z Bogiem jest nawrócenie, do którego prorok wzywa bardzo często na kartach swej księgi. Jednak Jeremiasz dostrzega, że stan grzechu utrudnia, a nawet uniemożliwia człowiekowi wkroczenie na drogę Bożą, bo wymaga ono wcześniejszego zerwania ze złem. W tej sytuacji prorok zapowiada, że to sam Bóg dokona odrodzenia człowieka, nawiązując z nim przyjaźń poprzez dar Nowego Przymierza (Jr 31,31-34). Proroctwo Jeremiasza Nowym Przymierzem stanowi kulminacyjny punkt Księgi Jeremiasza i staje się prawdziwie Dobrą Nowiną (Ewangelią) już w obrębie Starego testamentu. Jego treścią jest poznanie Boga, uznanie Go za Pana, co będzie wyrażało się w zaufaniu i chętnym wypełnianiu obowiązków wobec Niego. Dar Nowego Przymierza, jako akt Bożego miłosierdzia, daje łaskę darmowego odpuszczenia grzechów, do którego prowadzi wiara i żal. Obietnica ta, zgodnie z tekstami Nowego Testamentu, wypełniła się w osobie Jezusa Chrystusa, który w ofierze krzyża przelał krew Nowego Przymierza, a każda Eucharystia uobecnia je. Można jeszcze dodać, że sam prorok, doświadczając licznych udręk, stał się figurą cierpiącego Mesjasza, Jezusa Chrystusa, prawdziwego pośrednika i sprawcy Nowego Przymierza.

MŁODZIENIEC Z ANATOT (Księga Jeremiasza)

Osoba proroka Jeremiasza

Imię „Jeremiasz” można tłumaczyć jako: „Niech Bóg (Jahwe) podniesie” lub „Bóg (Jahwe) wywyższa”, jednak trudno jest w sposób jednoznaczny ustalić jego znaczenie. Jeremiasz pochodził z małej miejscowości o nazwie Anatot, położonej ok. 5 km na północny wschód od Jerozolimy. W tej niewielkiej osadzie, zamieszkałej przez ludność należącą do pokolenia Lewiego, przyszedł prorok, przyszedł na świat w kapłańskiej rodzinie Chilciasza. Możliwe, że Jeremiasz był potomkiem lewickiego arcykapłana Abiatar, którego król Salomon zesłał do Anatot, kiedy ten niefortunnie poparł Afoniasza, innego syna króla Dawida, ubiegającego się o tron po swoim ojcu. Bóg powołał Jeremiasza do posługi prorockiej w 626 r. przed Chr., a był to trzynasty rok panowania pobożnego króla Jozjasza, który przeprowadził reformę religijno – społeczną w Judzie (622 r. przed Chr.). Jeremiaszowi nie było łatwo odpowiedzieć na to powołanie, dlatego bronił się przed jego przyjęciem, tłumacząc się młodym wiekiem. Prawdopodobnie w chwili, kiedy po raz pierwszy usłyszał głos Bożego wezwania, miał 12 lub 13 lat, a więc zgodnie z ówczesnym zwyczajem nie mógł jeszcze przemawiać publicznie. Zanim jednak zaczął rzeczywiście pełnić misję prorocką, upłynęło sporo czasu. W odwiecznych planach Boga, który od samego początku życia Jeremiasza ogarnął go swoją miłością, wybrał i przeznaczył do bycia prorokiem, młodzieniec z Anatot, w sposób niezwykle ofiarny i gorliwy, miał realizować Bożą wolę. Jeremiasz swoją misję wypełniał w Jerozolimie, a jego działalność przypadła na przełom VII i VI w. przed Chr. Jak już wiemy, swoje powołanie przeżył za panowania króla Jozjasza (626 r. przed Chr.), a aktywny pozostał jeszcze w pierwszych latach po zburzeniu Jerozolimy (587 – 586 r. przed Chr.), po którym nastąpiła deportacja znacznej części mieszkańców Judy do Babilonii. Po upadku Jerozolimy, władze babilońskie ustanowiły swojego pełnomocnika, Godoliasza, który miał zarządzać podbitym krajem. Babilończycy pozwolili Jeremiaszowi na pozostanie w zniszczonej Jerozolimie. Kiedy jednak Godoliasz, babiloński zarządca Judy, został pozbawiony życia przez grupę judzkich spiskowców, którzy obawiając się prześladowań ze strony władz babilońskich, zabrali ze sobą Jeremiasza do Egiptu. W ziemi egipskiej prorok kontynuował swoją misję, podczas której wygłosił ostatnie proroctwo. Nie wiemy, gdzie i w jakich okolicznościach zakończył swoje życie Jeremiasz. Według jednej tradycji żydowskiej, prorok został zabity przez swoich judzkich rodaków w Egipcie, natomiast inny przekaz mówi, że umarł śmiercią naturalną w Babilonii, gdzie znalazł się po podboju Egiptu, którego dokonał neobabiloński władca Nabuchodonozor (567 r. przed Chr.).

O powstaniu Księgi Jeremiasza

Księga Jeremiasza przekazuje słowa i czyny proroka z całej jego – czterdziestoletniej – działalności. Pismo to zawiera prorockie wyrocznie, fragmenty autobiograficzne, autorstwa samego Jeremiasza, a także obszernie partie dotyczące życia samego proroka, które prawdopodobnie zostały napisane przez jego sekretarza, Barucha. Księga Jeremiasza jest dziełem o niezwyklej literackiej wartości. Czytając ją, odnosi się wrażenie, że w końcowej redakcji dzieła nie przywiązywano większej wagi do chronologii poszczególnych wydarzeń czy ich logicznego następstwa. Obecnie dysponujemy dwoma różniącymi się od siebie wersjami Księgi Jeremiasza. Tekst hebrajski, który uważa się za autentyczny, oraz grecki przekład Septuaginty, który jest krótszy. Chociaż dokładne pokazanie historii kompozycji Księgi Jeremiasza jest trudne, to jednak możemy powiedzieć, że na aktualną jej postać złożyły się mniejsze zbiory, które w swojej istotnej części zostały spisane za życia proroka. Warto w tym miejscu wspomnieć o zwoju pochodzącym z 605 r. przed Chr., który zawiera pierwszą kolekcję wypowiedzi Jeremiasza (Jr 1-20). Z Księgi Jeremiasza dowiadujemy się, że Bóg nakazał prorokowi przygotować zwój i zapisać na nim wszystkie słowa, jakie były głoszone z Bożego polecenia mieszkańcom Judy i Izraela (Jr 36). Do wypełnienia tego zadania Jeremiasz wybrał Barucha, który był pisarzem i prawdopodobnie piastował jakiś urząd królewski w Jerozolimie. Tekst zapisanego zwoju został odczytany w obecności króla Jojakima, który po wysłuchaniu Bożego orędzia spalił go. Wówczas prorok otrzymał nakaz powtórnego ich spisania. Bóg w ten sposób wskazał, że orędzie prorockie będzie aktualne dla następnych pokoleń.

Trudna misja Jeremiasza

Działalność Jeremiasza przypadła na czas religijnego i politycznego kryzysu Judy, jaki miał miejsce na przełomie VII i VI stulecia przed Chr. Na gruncie religijnym prorok przeciwstawiał się wszelkim formom

bałwochwalstwa i synkretyzmu. Oskarżał Judejczyków o oddawanie czci bóstwom pogańskim (np. Baalowi), którym na ofiarę składali nawet własne dzieci. Sytuacja religijnego zamętu sprzyjała kultywowaniu przede wszystkim zewnętrznych przejawów pobożności, bez dbałości o sferę życia moralnego, zwłaszcza w dziedzinie sprawiedliwości społecznej. W dziedzinie politycznej Jeremiasz był przeciwnikiem rozwiązań doraźnych i krótkowzrocznych, sprowadzających się do wzniesienia buntów przeciw imperium babilońskiemu czy zawieraniu przymierzy, które nie miały żadnych szans powodzenia. Prorok wzywał swoich judzkich rodaków, aby przede wszystkim całkowicie zaufali opatrności Bożej, niejednokrotnie podsuwając im właściwe w danej sytuacji rozwiązania, przestrzegając przed zgubnym dążeniem Judejczyków, którzy nie chcieli podporządkować się wymaganiom Bożego prawa. Ta niewzruszona postawa proroka ściągnęła na niego prześladowania. Możemy mówić nawet o męczeństwie Jeremiasza z powodu głoszenia Bożego słowa, przed którym nigdy się nie uchylał. Prorok był wielokrotnie więziony, stawiany przed sądem, a nawet skazany na śmierć. Misja prorocka Jeremiasza stanowiła ostatnią przestrożę dla Judejczyków przed nadchodzącą karą, jaka była niewola babilońska. Choć doszło do zniszczenia Świętego Miasta i deportacji babilońskiej, to jednak misja Jeremiasza spowodowała, że Naród Wybrany, przebywając w wygnaniu, zachował własną tożsamość religijną oraz nie wyzbył się nadziei na odrodzenie, które w bliższej i dalszej perspektywie zapowiedział prorok (Jr 23,5-8; 30-31).

Religijne przesłanie Księgi Jeremiasza

Liczne cierpienia, jakich doświadczył Jeremiasz, sprawiły, że stał się on człowiekiem wielkiej wrażliwości na sprawy Boże. Prorok z Anatot ukazuje nam ideał życia religijnego, którego istotą jest zażyłość z Bogiem. Jeremiasz wie, że otrzymane powołanie stanowiło jednocześnie zaproszenie do serdecznej przyjaźni ze swoim Panem. Prorok, pozostając w głębokiej relacji z Bogiem, wzywał izraelskich rodaków, by również otworzyli serca na jedyne i prawdziwe Boga. Jednak przeszkodą na drodze wiodącej do takiej przyjaźni jest grzech, w którym Jeremiasz widział bunt skierowany przeciw Bogu. Ta grzeszna postawa polegała na bałwochwalczym kulcie bóstw kananejskich, prowadzącym do zapominania o Bogu osobowym, który wybrał Izraelitów i wyprowadził z egipskiej niewoli. Jeremiasz naucza, że istotą tego grzechu jest oddalenie się od Boga. Przyczyną notorycznego łamania Bożego przymierza, oddawania się bałwochwalczym praktykom, braku miłosierdzia wobec ubogich, ulegania formalizmowi religijnemu czy przecenienia znaczenia układów politycznych była niechęć do poznania Boga. Człowiek, który nie chce poznawać prawdziwego Boga, skazuje się na nicość. W tej sytuacji, jedynym sposobem nawiązania na nowo relacji z Bogiem jest nawrócenie, do którego prorok wzywa bardzo często na kartach swej księgi. Jednak Jeremiasz dostrzega, że stan grzechu utrudnia, a nawet uniemożliwia człowiekowi wkroczenie na drogę Bożą, bo wymaga ono wcześniejszego zerwania ze złem. W tej sytuacji prorok zapowiada, że to sam Bóg dokona odrodzenia człowieka, nawiązując z nim przyjaźń poprzez dar Nowego Przymierza (Jr 31,31-34). Proroctwo Jeremiasza Nowym Przymierzem stanowi kulminacyjny punkt Księgi Jeremiasza i staje się prawdziwie Dobrą Nowiną (Ewangelią) już w obrębie Starego testamentu. Jego treścią jest poznanie Boga, uznanie Go za Pana, co będzie wyrażało się w zaufaniu i chętnym wypełnianiu obowiązków wobec Niego. Dar Nowego Przymierza, jako akt Bożego miłosierdzia, daje łaskę darmowego odpuszczenia grzechów, do którego prowadzi wiara i żal. Obietnica ta, zgodnie z tekstami Nowego Testamentu, wypełniła się w osobie Jezusa Chrystusa, który w ofierze krzyża przelał krew Nowego Przymierza, a każda Eucharystia uobecnia je. Można jeszcze dodać, że sam prorok, doświadczając licznych udręk, stał się figurą cierpiącego Mesjasza, Jezusa Chrystusa, prawdziwego pośrednika i sprawcy Nowego Przymierza.